

Dr. farm. **Ovidiu Bojor**

Dr. **Larisa Ionescu-Călinești**

Prof. univ. dr. **Gheorghe Mencinicopschi**

Prof. univ. dr. **Adrian Restian**

BAZELE ȘTIINȚIFICE ale TERAPIILOR COMPLEMENTARE

**Fitoterapie • Cosmetică • Nutriție
• Medicină integrativă**

EDITURA MEDICALĂ
București, 2022

CUPRINS

	Pag.
Prefață	7
I. FITOTERAPIE	13
<i>Ovidiu Bojor</i>	
Denumiri corecte în fitoterapie	15
Metodologia obținerii unui produs fitoterapeutic	18
Importanța algelor în fitoterapie	27
Importanța ciupercilor ca noi resurse fitoterapeutice	30
Plante medicinale indigene și străine – monografii	39
Index de denumiri populare românești	367
Index de denumiri științifice și populare	372
Bibliografie selectivă.....	378
II. COSMETICĂ NATURALĂ	381
<i>Larisa Ionescu-Călinești</i>	
Abrevieri.....	383
Cosmetică naturală	385
Ingrediente cosmetice naturale	405
Produce apicole cu aplicații în cosmetica naturală	634
Index de denumiri științifice – ingrediente cosmetice naturale	647
Anexă. Funcțiile ingredientelor cosmetice	661
III. NUTRIȚIA UMANĂ ȘI SĂNĂTATEA	665
<i>Gheorghe Mencinicopschi</i>	
Biologia și medicina cuantică	667
Omul: o abordare holistică	678
Epigenetica. Alimentul, alimentația și sănătatea	680
Conexiuni între sistemele cardiovascular, nervos, endocrin, imunitar, respirator, digestiv, excretor și status proinflamator sistemic	723
Cardiologia metabolică	742
Diabetul zaharat. Prevenție și dietoterapie	797
Bibliografie	856

IV. BAZELE ȘTIINȚIFICE ALE MEDICINEI INTEGRATIVE	857
<i>Adrian Restian</i>	
Introducere	859
Progresele științifice ale medicinei convenționale	865
Descoperirea substratului molecular al patologiei umane	869
Revoluția epigenetică	876
Limitele medicinei convenționale	882
Reactualizarea medicinei complementare	885
Structura medicinei complementare	887
Eficacitatea terapiilor complementare	889
Necesitatea medicinei integrative	891
Posibilitățile și limitele terapiilor complementare	894
Bazele științifice ale terapiilor complementare	896
Bazele moleculare ale terapiilor complementare	898
Bazele epigenetice ale terapiilor complementare	901
Bazele cuantice ale terapiilor complementare	907
Bazele informaționale ale terapiilor complementare	931
Bazele spirituale ale terapiilor complementare	939
Discuții	964
Bibliografie	969

DENUMIRI CORECTE ÎN FITOTERAPIE

Să respectăm plantele!

Scrieți numele plantelor cu majuscule, ca pe nume proprii – de exemplu: „Coadă calului“, „Coadă șoricelului“, „Rochița rândunicii“ – pentru a nu se confunda cu o referire la animalul/pasărea respectivă. Și acesta nu este singurul argument. Dobândind obișnuința de a folosi majuscula, ne vom raporta cu mai mult respect la natură și la roadele ei minunate, dintre care unele sunt plantele! Ca să fiu și mai convingător, o să vă spun că folosirea majusculei pentru scrierea numelui unei plante este și punctul de vedere al Academiei Române.

Să renunțăm la arhaisme și la exprimări greșite!

Nu numai în limbajul curent, dar chiar și la nivelul unor catedre universitare de profil, se mai folosesc arhaisme sau termeni care nu reprezintă conținutul ideii exprimate. Pe de altă parte, se folosesc termenii împrumutați din alte limbi, care, din cauza necunoașterii subtilităților limbii respective, a etimologiei cuvântului sau a semnificației exacte a termenului, au fost introduși în vocabularul curent, mai precis în cel vulgar.

Naturism / naturist sau naturopatie?

Un exemplu clasic îl reprezintă termenul „naturism“, folosit astăzi de mulți diletanți, în mass-media, în reviste, săptămânale de duzină, în magazine de „produse naturiste“ etc.

În limba română există termenul „naturalism“, care însă înseamnă altceva: copia realității, acordând prioritate aspectelor joase, urâte, josnice ale naturii omenesti.

În Dicționarul Medical (V. Rusu, Edit. Medicală 2010) este întâlnit termenul de „naturopatie“, mult mai corect când ne referim la medicina și terapia naturală, nu „naturistă“, introdus în limba română de un diletant, în 1985 – Edit. Sport-Turism, neavând curiozitatea să consulte măcar Dicționarul Larousse.

În toate limbile de circulație internațională și nu numai, naturopatia se numește Therapie naturelle, Natural Therapy, Naturalische therapien, Heilpflanzen, Terme szet gyógyazat etc.

În limba franceză, „naturism“ este sinonim cu „nudism“. Nu negăm termenul „nudism“, dar are altă semnificație: ceea ce practicăm pentru a fi mai eficient, așa cum ne-am născut, adică talasoterapia, helioterapie, aeroterapie, tratamentele cu nămol.

La modul simbolic este și „nudismul spiritual“, adică să ne arătăm lumii cu toate calitățile și defectele noastre, pentru a nu fi fățarnici sau mincinoși. Revenind la termenul „nudism“, acesta a devenit și mai desuet, deoarece nu de mult în Franța exista „secta nudiștilor“, care a fost fondată de un aventurier din Canada, Florian Ahtron, autointitulat „profet“, care propovăduia traiul în comun în pielea goală, de la adolescent până la cel mai în vârstă, indiferent de sex, dedându-se la cumplite orgii (se pare că și la noi a fost ceva similar).

În urma unei tragice întâmplări, când o adolescentă a născut un copil în condiții precare, fără asistență medicală și a murit, poliția a fost alertată, iar Florian Ahtron a fost expulzat.

Sper că am adus suficiente argumente pentru a nu mai folosi termenul „naturism“ în limba română. Vă recomand să schimbați denumirile de „produse naturiste, dietă naturistă, cosmetică naturistă“ etc. folosite ca titluri de revistă, rubrici de ziare, magazine de desfacere etc. Cel mult puteți folosi termenul naturism/nudism când apelați la aeroterapie, talasoterapie, helioterapie, tratamente cu nămol, fitobalneologie care, pentru a fi mai eficiente, se practică așa cum ne-am născut.

Drog sau materie primă vegetală?

Chiar și la unele catedre universitare se mai folosește termenul „drog“ în loc de „materie primă naturală/vegetală“ sau „de sinteză“ – substanțe cu o structură chimică bine definită. În prezent, termenul de drog este folosit cu sensul de narcotic, stupefiant, psihotrop, halucinogen – iar lupta împotriva celor care se droghează sau a distribuitorilor de droguri este din ce în ce mai drastică.

Etnobotanice ?

Mai recent s-a introdus termenul „etnobotanice“ – definind astfel o serie de produse naturale cu acțiune halucinogenă – termen care însă compromite etnobotanica, disciplină care se ocupă cu culegerea de denumiri populare ale plantelor, nomenclatura populară botanică.

Aceste produse, botezate „etnobotanice“, fac ravagii în special în rândul adolescenților.

Terapii alternative sau terapii integrative ?

Se folosește termenul „alternativ“ (verb tranzitiv) – care înseamnă a reveni succesiv, a lua pe rând un medicament, unul în locul altuia, a schimba. „Alternativ“ (ca adverb) înseamnă ceva care alternează, cum este curentul

alternativ, care-și schimbă sensul sau intensitatea la intervale regulate. Tot termenul „alternativ“ oferă posibilitatea de a alege între două sisteme de soluții. Aceasta este valabil și în cazul în care suntem alergici la o anumită substanță activă a unui medicament.

La ora actuală, în ceea ce privește medicina și terapiile, termenul cel mai potrivit este *medicină și terapii integrative*, care cuprinde totul, neexcluzând sistemul alopatic.

Principii active sau substanțe active?

Se mai folosește sintagma „principii active“ în loc de „substanțe active“. Principiile sunt de ordin filozofic, etic, religios. Plantele conțin substanțe active.

Și altele asemenea

Un alt termen des întâlnit este „virtuțile terapeutice“ ale plantelor. Oricât de virtuozitate ar fi plantele, ele au *proprietăți* terapeutice. Virtutea este o forță morală. Nici „proprietăți benefice“ (din limba franceză) nu este prea adecvat, când avem termenul „proprietăți beneficoare“, termen minunat românesc.

METODOLOGIA OBTINERII UNUI PRODUS FITOTERAPEUTIC

Este de necontestat că materiile prime vegetale sunt și vor fi, în mileniul în care am intrat, principalele resurse de obținere a unor medicamente, a unor produse fitoterapeutice, fitofarmaceutice și suplimente alimentare pentru prevenirea sau ameliorarea multor afecțiuni.

Schematic, la ora actuală, sunt cel puțin patru categorii de materii prime din care se obțin aceste produse:

- substanțe de biosinteză naturală din regnul vegetal;
- substanțe obținute din biosinteză dirijată;
- substanțe produse de celule umane sau animale;
- substanțe obținute prin sinteză chimică ce încearcă să reproducă unele structuri chimice existente în natură sau pe cele create de inteligența umană.

Produsele pe bază de plante, utilizate în prezent în toată lumea, nu sunt o cucerire a țărilor dezvoltate, care folosesc 30 - 50% din substanțele active provenind din regnul vegetal. În țările mai puțin dezvoltate sau în curs de dezvoltare, peste 80% din remedii provin din plante.

Există încă o diferență între ceea ce numim terapie convențională sau clasică sau europeană, așa-numită „științifică“, care preferă substanțele active pure, în timp ce terapiile pe baza medicinei tradiționale folosesc extracte care conțin complecși de substanțe active, care acționează prin sinergism și se adresează întregului organism, nu unui singur organ afectat. Medicina și terapia convențională se adresează în principal organului afectat. În cazul în care se adresează întregului organism, atunci lista de medicamente recomandate ar fi exhaustivă. Dar mai există o diferență, consecință a sistemelor de medicină în terapii tradiționale, asiatice, cum sunt cele tibetane, chinezești, ayurvedice, Siddha, Unani, amerindiene etc. Toate aceste sisteme au la bază argumente de ordin practic, teoretic dar și de ordin filozofic.

Consider necesară încă o precizare: ar fi o mare greșeală de a valida sau infirma eficiența unui produs terapeutic tradițional prin metodele utilizate de medicina și terapia convențională, adică prin metodele farmacodinamice, farmacologice, de farmacologie celulară, moleculară etc. specifice medicamentelor alocate. Singurele puncte comune de evaluare sunt cele legate de toxicitate, teratogenitate, de efecte adverse, reacții secundare, citotoxicitate, hepatotoxicitate,

genotoxicitate etc., plecând de la străvechiul principiu „primum non nocere”. Avantajul produselor naturale tradiționale, care au trecut cu bine și proba timpului, este în primul rând că ele nu se adresează bolii, ci bolnavului în integritatea lui psihosomatică. Acest fapt ne apropie de ceea ce numim medicină integrată sau holistică, curent din ce în ce mai actual în ansamblul măsurilor de prevenire și vindecare a suferințelor individului.

Scopul acestui capitol este de a prezenta metodologia obținerii unui nou produs natural, pe baza datelor din medicina tradițională, dar printr-o tehnologie modernă, așa cum se procedează în prezent în țările avansate din punct de vedere științific, tehnic și economic.

În linii mari, fazele de obținere a unui nou produs, indiferent că este de sinteză sau natural, sunt similare și sunt prezentate în schema de la pag. 20.

Pentru realizarea schemei am ales cea mai exigentă cale și fazele de obținere din materii naturale de origine vegetală a unui produs fitoterapeutic, deci a unui medicament natural. În cazul produselor fitoterapeutice simple, tincturi, extracte, siropuri, capsule din pulberi de plante uzual utilizate ca adjuvante sau a suplimentelor alimentare, procedurile sunt mai simple. Schema poate fi utilizată atât pe orizontală, în procesul de fabricație, cât și pe verticală, pentru a explica ce tip de cercetare trebuie aplicată, precum și efectele economice rezultate din această activitate.

În continuare voi detalia principalele faze și cerințe pentru a obține un nou produs natural de bună calitate.

Elaborarea formulei

Indiferent de sistemul medical, formula noului produs trebuie să fie mai eficientă, mai puțin nocivă în dozele recomandate și mai activă decât în vechea formulare.

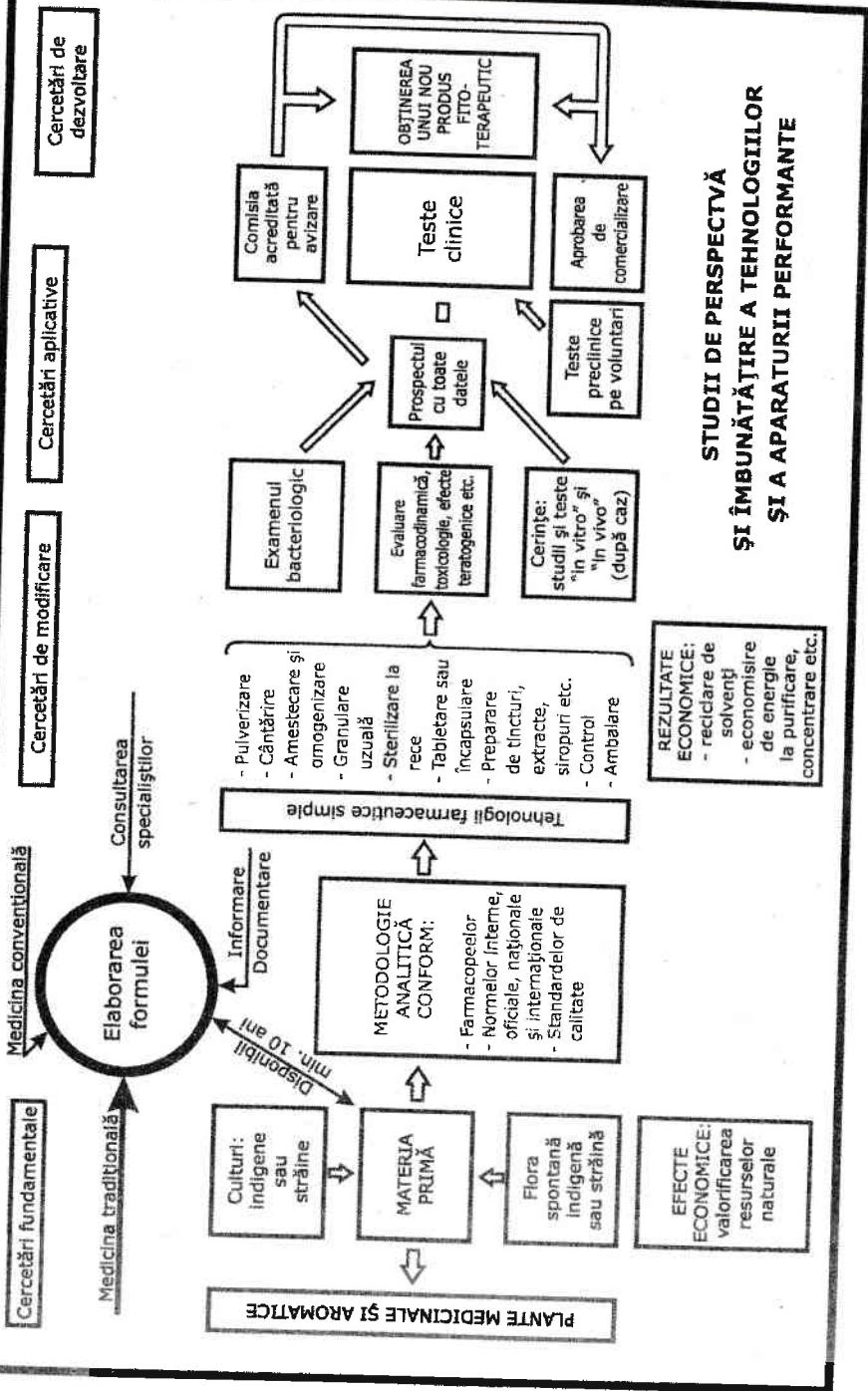
Medicament natural, supliment alimentar sau produs fitoterapeutic, de uz intern sau extern, trebuie să fie reproductibil, mai ușor de administrat (în special la copii și la persoane în vârstă), să fie mai ieftin și accesibil unui număr cât mai mare de beneficiari.

Datorită complexității noului produs natural, pe lângă datele din medicina tradițională, la elaborarea formulei consider ca necesar să participe colective interdisciplinare formate din medici de medicină convențională, farmacologi, fitochimiști, biochimiști, farmaciști, specialiști în tehnică farmaceutică, nutriționiști și economiști.

Datorită dezvoltării științelor adiacente acestui domeniu, în special în ultimele două decenii, numeroase plante utilizate de milenii în medicina tradițională, au fost supuse unui screening exigent, confirmând sau infirmând valoarea lor terapeutică sau complementară.

Pentru aceasta este necesară o documentare cât mai completă, cu ultimele date din literatura științifică de specialitate, pentru fiecare plantă din formulă.

SCHEMĂ PENTRU ELABORAREA UNUI PRODUS FITOTERAPEUTIC

STUDIUL DE PERSPECTIVĂ ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE A TEHNOLOGIILOR ȘI A APARATURII PERFORMANTE

La ora actuală dispunem de monografiile complete de plante medicinale, editate de OMS (Organizația Mondială a Sănătății) în două volume (1999 - 2002), de ESCOP (European Scientific Cooperative on Phytotherapy), cel puțin 6 fascicule (până în 2000), Farmacopeea Britanică de Plante, monografiile Comisiei E (Germania), Comisia Comunității Europene cu privire la cerințele suplimentelor alimentare în care intră peste 50 de plante medicinale și aromatice (2003) etc.

În prezent au fost inventariate și aprobate, în Europa și în Statele Unite ale Americii, peste 300 de specii de plante care intră în produse fitoterapeutice, fitofarmaceutice sau în suplimentele alimentare, alături de vitamine, minerale, oligoelemente factori biotici, enzime etc.

Monografiile de plante din tratatele menționate cuprind fiecare zeci, chiar sute de referințe bibliografice bazate pe cercetări originale, în special pe studii farmacologice și clinice. Cu alte cuvinte, Fitoterapia, în continuă dezvoltare, a trecut de mult de faza empirică devenind o știință, o ramură a științelor medicale.

Am menționat mai înainte că unele plante utilizate în medicina tradițională pot avea efecte nocive pentru organismul uman. Această listă o puteți găsi în ediția a 3-a a lucrării „Fitoterapie tradițională și modernă”, cu datele cunoscute până în 1994. Voi da doar câteva exemple:

Părțile aeriene și fructele speciei *Angelica archangelica* conțin furanocumarine fototoxice. Nu a fost demonstrat niciun beneficiu terapeutic.

Speciile de *Aconitum*, pe lângă aconitină mai conțin și alți alcaloizi toxici. Nu s-a putut demonstra niciun beneficiu terapeutic comparativ cu factorul de risc. Poate fi utilizat în produse homeopatice, la diluții foarte mari.

Tătăneasa (*Symphytum officinalis*), care se utiliza până nu de mult în tratamentul ulcerului gastric, în uzul intern, este prohibită. Chiar și în tratamentele externe, ca cicatrizant, nu se va utiliza în cazul rănilor deschise. Mărul lupului (*Aristolochia*, toate speciile), considerată în trecut ca citostatică, s-a dovedit că, datorită acizilor aristolochici, este puternic cancerigenă și genotoxică.

Spânzul, utilizat și recomandat de către diletanți în „tratamentul” cancerelor a produs numeroase intoxicații și în țara noastră, unele chiar foarte grave.

Chiar și florile și rădăcinile de Podbal (*Tussilago farfara*) conțin alcaloizi piroлизidinici cu acțiune genotoxică, cancerigenă și hepatotoxică. De la această specie se vor utiliza numai frunzele. Din păcate, multe publicații de ne-specialitate, sau care nu folosesc informații fundamentate științific, recurg la o mediatizare incorectă. Consider că, în special în cazul în care este vorba de sănătatea omului, toate informațiile ar trebui selectate, ca să nu folosesc termenul de cenzură.

Materia primă

Deocamdată, materiile prime provin majoritar din flora spontană și din culturi. Se are în vedere obținerea de materii prime și prin culturi celulare care ar

putea asigura culturii continue de cel puțin 300 de zile pe an. S-au înregistrat progrese în această direcție, dar deocamdată aparțin viitorului – apropiat sau mai îndepărtat.

Sursele de materii prime, în prezent, provin din flora spontană sau din culturi.

Prima sursă de materie primă este cea din flora spontană.

Stocurile de materii prime din flora spontană sunt limitate. Mulți dintre cei ce se ocupă cu recoltarea plantelor medicinale spontane dintr-un areal geografic doresc să obțină profituri cât mai mari, într-un termen cât mai scurt, fără să țină seama de protejarea naturii. Plantele medicinale aparțin unui ecosistem bine stabilit și bine echilibrat de-a lungul mileniilor. Exploatarea intensivă nerațională va avea repercusiuni dezastruoase, ducând la dispariția speciilor. Este cazul speciilor *Gentiana lutea*, *Angelica archangelica* și a altor specii periclitare care au trecut în lista plantelor ocrotite de lege. În aceeași situație se vor afla și *Arnica montana*, *Gentiana punctata*, *Centaurium erythraea* și alte specii care trebuie ocrotite.

Mai este un aspect. Speciile din flora spontană au o mare variabilitate în ceea ce privește conținutul în substanțe active. Voi da ca exemplu o plantă mult utilizată în produse fitofarmaceutice: Coadă șoricelului. Unii dintre chemotaxonomii acestei specii sunt lipsiți de chamazulene, deci fără eficiență în terapeutică, dacă ne referim la acest component. Chiar și speciile de măceș au o mare variabilitate în ceea ce privește conținutul de acid ascorbic, în special în funcție de altitudine. În legătură cu acest aspect voi prezenta importanța standardizării materiei prime provenite, în special, din flora spontană.

A doua sursă de materie primă este cea provenită din culturi.

Culturile de plante medicinale și aromatice reprezintă avantaje importante față de cele provenite din flora spontană. În primul rând ele pot fi programate, în special, în imediata vecinătate a unităților de producție, de procesare. Materia primă este superioară față de cea provenită din flora spontană, din punct de vedere genetic și fitochimic. Dar și aici mai trebuie avut în vedere un element care, încă, nu depinde de noi. Este bine ca unitățile de producție să aibă o rezervă de cultură, la distanță de 30 - 50 km față de fabrică, deoarece în cazul calamităților naturale, atât de frecvente în ultimul timp la noi, în câteva zeci de minute cultura poate fi distrusă. Nu este vorba de culturile protejate în sere, ci de cele în câmpul liber.

Al doilea aspect important pe care doresc să-l subliniez este orientarea spre culturi biologice sau ecologice. Fiind vorba de obținerea produselor fitofarmaceutice sau de suplimente alimentare care au la bază extracte totale, complexe, care intră în formula produsului respectiv, ele trebuie să corespundă regulilor de bază: practici de cultivare a plantelor și de recoltare, elaborate de OMS – GACP, recent. Cu alte cuvinte, ele nu trebuie chimizate sau tratate cu insecticide, pesticide, fungicide etc.

În cazul în care se cultivă specii destinate industriei farmaceutice ca, de exemplu, *Digitalis lanata*, *Datura innoxia* etc., ele pot fi chimizate pentru a obține o masă vegetală cât mai mare. Prin procesarea acestor materii prime se ajunge la substanța activă pură, utilizată în medicina alopată.

Deși toate aceste date privind materia primă sunt cunoscute de majoritatea procesatorilor, datorită faptului că ele nu sunt respectate de unii dintre ei, am considerat că este necesar să le aduc la cunoștință, pentru obținerea unui produs finit de bună calitate.

Standardizarea materiilor prime și a produselor finite

Un alt factor important necesar pentru a obține un produs fitofarmaceutic de bună calitate este ca atât materia primă cât și, în special, produsul finit să fie reproductibil de-a lungul anilor.

Calitatea unui produs depinde în primul rând de timpul optim de recoltare a plantelor, de metodele de uscare și depozitare, de termenul de validitate, de puritate, de compoziția în substanțe active. Acest tip de cercetare are un caracter mai puțin important din punct de vedere teoretic, dar foarte important din punct de vedere practic.

Condițiile de calitate sunt diferite de la o plantă la alta, de la un produs finit la altul, de la o țară la alta. Aceste cerințe tind să fie uniformizate și generalizate pentru toți producătorii de produse naturale. Ele pot fi apreciate numai de către de specialiști, ținând seama de aspectele economice.

Standardizarea materiilor prime și a produselor finite este esențială pentru a asigura eficiența și reproductibilitatea produselor fitofarmaceutice.

Tehnologia farmaceutică avansată necesară obținerii unui nou produs fitofarmaceutic

Ceaiurile medicinale sub formă de infuzii sau decocturi, extractele, siropurile, unguentele etc. obținute din plante respectă dozele tradiționale. Toate acestea conțin complecși de substanțe active și în niciun caz substanțe pure.

Aceste produse din plante pot fi administrate ca atare, în dozele prescrise, fără a prezenta riscuri terapeutice, chiar dacă în formulele respective intră și unele specii de plante care conțin alcaloizi, glicozide cardiotonice, saponozide, antociani, vitamine, uleiuri esențiale sau alte substanțe active.

Doresc să dau măcar un exemplu: dacă într-un ceai medicinal compus intră 10% *Herba chelidoni*, care conține alcaloizi (în plantă se află în proporție de 0,2 - 2%) deci în formula respectivă se vor afla 0,02 - 0,2% alcaloizi. Se cunoaște că doza maximă admisă de *Herba chelidoni* este de 1 g pe zi. Un calcul simplu, conform prospectului de administrare este: o lingură din amestecul de plante (cca. 3 - 4 g) la o cană cu apă, conține o doză de alcaloizi (chelidonină,

cheleritină, coptizină, stilopină, alfa-protopină etc.) în diluții aproape homeopate, deci nu prezintă niciun risc terapeutic.

Cercetările de laborator, făcute de mine și colaboratorii mei cu cel puțin trei decenii în urmă, au demonstrat că un număr mare de plante administrate sub formă de pulbere fină, protejate printr-o tehnologie specială și administrate sub formă de capsule sau comprimate acoperite cu o peliculă protectoare, se dizolvă în sucurile gastrice sau intestinale și se absorb mai bine decât o infuzie sau un extract. Mai trebuie să subliniez un element important: acest mod de preparare protejează substanțele active din plante față de agentul termic (infuzie sau decoct) și față de solvenții polari utilizați în tehnologiile clasice, care transformă structurile chimice levogire existente în natură în structuri dextrogire, greu asimilabile de organism. Pentru a transforma structurile „dextro-“ în „levo-“, organismul uman trebuie să depună un efort suplimentar. Prin similitudine, în alimentație, un produs natural vegetal în stare crudă este mult mai binefăcător decât un produs vegetal preparat prin acțiunea căldurii. Mai există un avantaj: prin ingerarea unui produs crud organismul nostru știe să asimileze ceea ce-i este util, sau să elimine ceea ce-i este inutil.

Aceasta nu este decât o exemplificare despre cum putem obține un produs fitofarmaceutic la scară industrială mică sau mijlocie, cu un personal minim, dar calificat, cu un echipament și o tehnologie mai puțin costisitoare.

Controlul și investigațiile acestei faze au caracter de cercetare aplicativă și de modificare.

Dacă evaluarea farmacodinamică și farmacologică diferă de la un sistem la altul, cerințele esențiale sunt comune pentru toate sistemele: cercetările toxicologice, efectele teratogene și examenul bacteriologic. Primele două evaluări necesită o metodologie complexă care poate fi condusă de specialiști în acest domeniu.

În ceea ce privește încărcătura bacteriană și conținutul în metale grele maxim admise, în special pentru materiile prime din flora spontană, condițiile igienice de recoltare, de uscare și păstrare trebuie să corespundă criteriilor internaționale privind agenții patogeni: bacterii, fungi, paraziți sau pesticide.

Plantele medicinale din culturi nu vor fi tratate niciodată cu erbicide, pesticide, fungicide și insecticide dăunătoare organismului uman.

Până acum am dat câteva exemple despre cum se poate obține un nou produs vegetal pe baza medicinei tradiționale. Ceea ce este nou, în principal, sunt tehnologia, formele de dezvoltare și administrare. Și în acest caz, trebuie să ținem seama de substanțele prohibite din motive religioase, cum ar fi alcoolul, respectiv tincturile hidroalcoolice în țările islamice.

Aceste exemple au fost explicate sugestiv de R.H. Bannerman, Director de program din cadrul OMS, în urmă cu peste 20 de ani: „noi trebuie să combinăm inteligența locală cu tehnologia științifică modernă“.

Aspecte organizatorice

În majoritatea țărilor din lume există diferite „Comisii ale medicamentelor și ale produselor naturale“, comisii care avizează suplimentele alimentare, comisii de avizare și supraveghere a calității alimentelor etc.

În țara noastră, ultima Lege a Plantelor medicinale și aromatice a fost adoptată de Senat în ședința din 8 septembrie 2003, cu respectarea de către Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, în colaborare cu Ministerul Sănătății, a prevederilor articolului 74 alineat (2) din vechea Constituție a României. În prezent se lucrează la elaborarea normelor de aplicare a acestei legi, pentru care speră să fie consultat și Patronatul Planta Romanica, ce reprezintă interesele a peste 25 de firme din țară cu acest specific. De altfel, conform noii Constituții a României, se prevede la art. 9 ca Patronatele să fie parteneri de dialog nu numai la elaborarea unei legi noi, dar și, în special, a normelor de aplicare a legii.

Un factor important pentru dezvoltarea activității unităților mici, mijlocii sau chiar mai mari este eșalonarea fazelor pentru a obține produse de bună calitate. Cu alte cuvinte, dacă în țările din Europa cu potențial economic ridicat, normele impuse pentru obținerea unui produs fitofarmaceutic de bună calitate au necesitat investiții în baza tehnologică de producție cel puțin două decenii, noi intenționăm să respectăm aceste norme, dar nu în doi, trei ani. Ținând seama de condițiile reale din țara noastră, cerințele G.M.P. ar putea fi implementate până în anii 2007-2009, la fel ca și în unele țări vecine, care fac parte din Uniunea Europeană.

Dar faza finală pentru a obține un nou produs nu se oprește aici. Lumea medicală și farmaceutică trebuie corect informată cu privire la eficiența, limitele și valențele produsului respectiv. Aceste informații trebuie să fie decente, nu ca cele mediatizate prin reclame comerciale care se fac la gumele de mestecat, la șampoane „din plante“, la periute de dinți, la băuturile nealcoolice cu edulcoranți, coloranți, aromatizanți, conservanți artificiali etc.

Când este vorba de un medicament, de un produs fitofarmaceutic sau un supliment alimentar, informația nu ar trebui să aibă ca obiect principal o afacere, ci un ajutor caritabil dat omului suferind. Din păcate, unii dintre cei care produc remedii din plante – dar din fericire, puțini la număr –, se laudă că „scot bani din pământ și ierburi, din piatră seacă“.

Aspecte economice

Nici aspectele economice și efectele pe termen lung nu trebuie neglijate. Cu mulți ani în urmă (Beyrouth, 1968) a fost organizat un simpozion al unui grup de experți în implementarea industriilor mici și mijlocii pe bază de plante în țările arabe din Orientul Mijlociu. Recomandările, politica economică în programele acestor țări, în acest domeniu, au fost relevante pentru mine. Industriile tradiționale trebuie să facă un pas înainte de la procedeele artisanale spre o

industrie modernă, mai mică sau mai mare, printr-o cooperare internațională, pe care să o ia în considerare. Cam acest stadiu este, în prezent, și la noi, dar bineînțeles, mult mai avansat.

Țările în curs de dezvoltare care doresc să-și creeze o industrie la scară mică sau mijlocie bazată pe tradiție, în primă fază nu pot dispune de fonduri importante sau chiar subvenționate. Unitățile de producție mici și mijlocii, pe lângă 2 - 3 specialiști, au un personal lucrativ redus, de 10-20-50 de angajați.

Ceea ce consider important este faptul că toate aceste unități de producție bazate pe medicina tradițională, aliniată la recomandările fitoterapiei moderne, au ca scop principal să producă o gamă de sortimente larg accesibile unui număr cât mai mare de suferinzi. Desigur că ulterior, sub aspectul rentabilității, vor putea beneficia și de avantaje economice. Dar, în primul rând, trebuie să fie un act caritabil pentru populațiile defavorizate.

Aspecte umanitare

În opinia mea, accesul la produsele farmaceutice și la asistență medicală nu ar trebui să fie o „afacere”, decât în limitele decente, și nu un monopol al firmelor sau marilor companii, care nu urmăresc decât beneficii, de multe ori nejustificate. Cu alte cuvinte medicamentele, produsele fitoterapeutice sau fitofarmaceutice, suplimentele alimentare nu ar trebui să facă obiectul comerțului supraparentabil.

Mai mult decât atât, medicamentele de bază, necesare omului bolnav cu afecțiuni grave – cardiovasculare, diabet, cancer și multe altele –, ar trebui să fie compensate sau livrate gratuit celor cu venituri modeste, prin sistemul asigurărilor sociale.

Toate persoanele din țările subdezvoltate sau în curs de dezvoltare au drepturi egale la libertate și la sănătate, indiferent de statutul social.

În acest fel, lozinca lansată de OMS: „Sănătate pentru toți în anul 2000” ar putea deveni o realitate măcar la începutul noului mileniu.